

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.: 200903636
Vår ref.: 2010/1346 GGO000/008
Dato: 29.04.2010

Høring - rapport fra Utvalget for utredning av samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i høyskolesektoren i Nordland (Nordlandsutvalget)

Innledning

Universitetet i Tromsø (UiT) har tidligere gitt innspill til arbeidet som er gjennomført av utvalget ledet av Inger Østensjø, og takker for invitasjonen fra Kunnskapsdepartementet om å uttale seg om den ferdigstilte utredningen om samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon i høyskolesektoren i Nordland - *Ta hele Nordland i bruk*.

Nordlandsutvalgets arbeid er forankret i følgende mandat:

Det overordnede målet med utredningen er å utrede hvordan struktur, samhandling og arbeidsdeling i høyskolesektoren i Nordland best kan sikre at regionen har et attraktivt høyskoletilbud preget av effektiv ressursutnyttelse og høy faglig kvalitet.

I dette skal det fokuseres på forhold som sikrer fortsatt vekstkraft og positiv utvikling i Nordland fylke:

- *Høyne utdanningsnivået i Nordland, og sikre at unge bosetter seg i fylket*
- *Gjøre Nordland mer attraktivt både for studenter og ansatte*
- *Være et konkurransedyktig utdanningsfylke*
- *Sikre tilgang på internasjonalt, nasjonalt og regionalt forankret forskning*

I sin tolking av mandatet peker utvalget på at det i en viss utstrekning vil være nødvendig å trekke inn samarbeid med utdanningsinstitusjoner både nord og sør for Nordland fylke for å sikre en god utvikling. UiT skulle gjerne ha sett at utvalget i større grad hadde diskutert de mulighetene som ligger i samarbeid på landsdelsplan.

Vi vil gjennom vår høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementet formidle det universitetet mener er viktige argumenter for hvorfor den foreslåtte løsningen ikke nødvendigvis er den som best gavner næringsliv og offentlige aktører i Nordland, og i landsdelen forøvrig.

Ad utvalgets situasjonsbeskrivelse

Utfordringene i Nordland skiller seg i liten grad fra de man står overfor i andre deler av Nord-Norge - og i andre tynt befolkede deler av Norge, og Nordlandsutvalgets situasjonsbeskrivelse når det gjelder demografisk utvikling, næringslivets behov for arbeidskraft, og det fremtidige kompetansebehovet i Nordland, er i store trekk dekkende og god.

Ad utvalgets drøftinger og anbefalinger

Utvalgets drøftinger av og anbefalinger for hvordan man møter utfordringene burde, slik UiT ser det, ha vært løftet opp på et landsdelsnivå, og ikke vært begrenset til Nordland fylke. Denne svakheten ved rapporten kan illustreres av tre eksempler der utvalget gir tilkjennelse synspunkt på (i) utviklingen av teknologifag, (ii) ressursbruk i UoH-sektoren i nord, og (iii) kompetanseheving i nord.

(i) Utvalget peker på at det gjennom fusjon av høyskolene i Nordland og etablering av Universitetet i Nordland vil bli lettere å gjøre beslutninger om forskerutdanning innen

f.eks. det teknologiske området (dvs. i Narvik). Dette er en saklig sett korrekt beskrivelse, men spørsmålet er om oppbygging av PhD-studier innen f.eks. teknologi i Narvik skjer best innenfor rammene av et Nordlandsuniversitet, eller om næringslivet i nord er bedre tjent med at slik oppbygging skjer i tett samarbeid med institusjoner som har sterke teknologigrupperinger - enten det måtte være Universitetet i Tromsø eller NTNU (eller andre). Når statsråd Aasland i intervju med NRK 09. mars 2010 (<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.7030596>) fremholder at et eventuelt nytt universitet i Bodø vil være preget av de fire doktorgradsområdene som de har bygd opp - ingen av dem innen teknologi - er det vanskelig å se at en "Nordlands-fusjon" vil bety noen styrking av teknologimiljøet i Narvik.

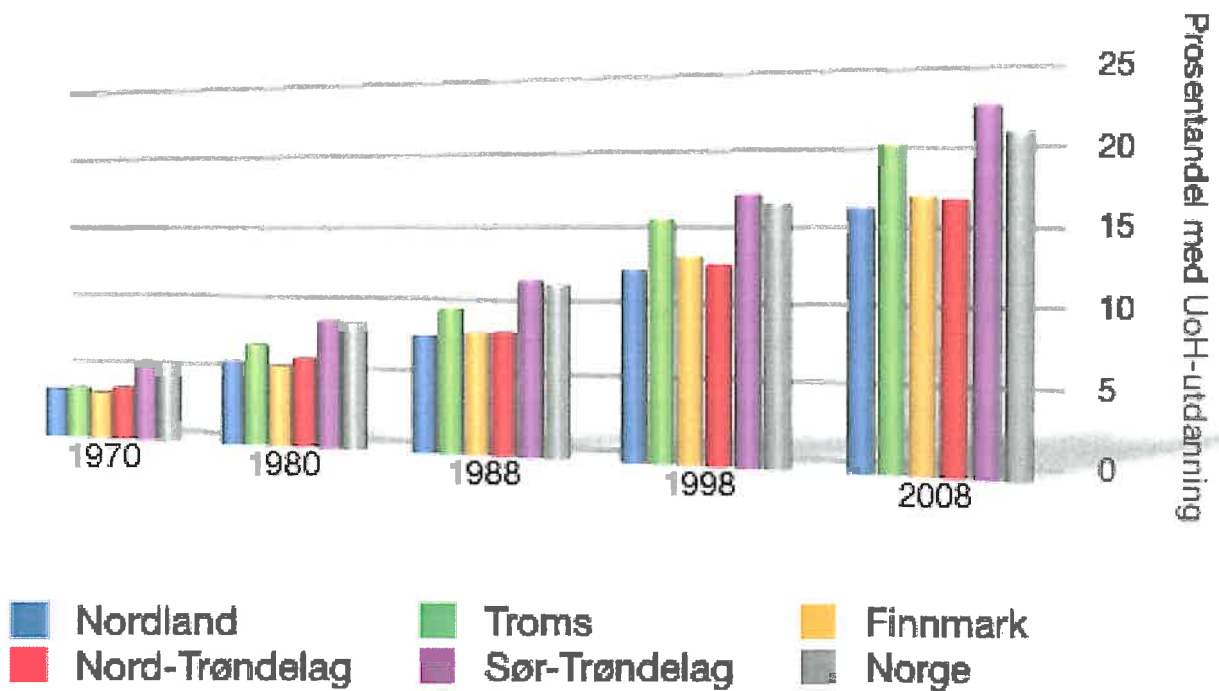
(ii) Utvalget peker også på at høyskolene i Nordland må videreutvikle og styrke de forskningsområdene der de allerede har kompetanse, der de har særskilte fordeler, eller der næringsliv eller andre aktører er villige til å investere i oppbygging av ny kunnskap. Utvalget gjør deretter følgende presisering; *Det er imidlertid viktig at fagmiljøene ikke utvikler en negativ konkurranse om oppdragsmidler, studenter og ansatte, men at ressursene samles og styres slik at Nordland får robuste fagmiljøer som blir viktige motorer i nærings- og samfunnsutviklingen i fylket og i andre regioner der det er naturlig.* Dette er en vurdering UiT slutter seg til - også i et perspektiv ut over Nordland. Som anført i et tidligere innspill til utvalget er vi bekymret for at en Nordlandsløsning vil kunne få som resultat at man bruker tid og ressurser på å bygge tilbud ved Universitetet i Nordland som dupliserer det som allerede finnes i landsdelen. Den negative konkurransen om oppdragsmidler, studenter og ansatte som utvalget advarer mot, vil nettopp kunne oppstå i en slik situasjon. Når utvalget skriver at UiT har et særlig ansvar for å hindre en slik utvikling, så er det vanskelig å se hvilken begrunnelse som ligger bak vurderingen. I bestrebelsen etter å unngå uheldig konkurranse må det selvsagt påligge begge/alle aktører å utvise aktsomhet.

(iii) Utvalget hevder også at etableringen av Universitetet i Tromsø i 1968 ikke har ført til sterk kompetanseheving i Nordland. Et slikt utsagn er det vanskelig å tilbakevise entydig. Med utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås oversikt over utdanningsnivået i ulike fylker (<http://statbank.ssb.no>) er det likevel grunn til å hevde at utvalgets påstand er svakt fundamentert. En sammenligning av prosentandelen av befolkningen i fylkene Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag som har utdanning fra universitet eller høyskoler, viser at fra 1970 og fram til 2008 (siste tilgjengelige tall) har det i samtlige fylker vært en økning fra mindre enn 5 % til mellom 15 og 22 %. Tallene viser også at økningen har vært størst i de to "universitetsfylkene", slik at Troms nå ligger ca. 0.7 prosentpoeng under landsgjennomsnittet, mens Sør-Trøndelag ligger 1.6 prosentpoeng over landsgjennomsnittet. Ut fra dette er det ikke urimelig å anta at tilstedeværelsen av et breddeuniversitet og en universitetsklinikk - sammen med den randsonen av institutt og bedrifter som følger av dette - spiller en viktig rolle for det generelle utdanningsnivået. Sett i et slikt lys er tanken om et universitet i Nordland god, og Universitetet i Tromsø støtter ambisjonene til Høgskolen i Bodø om universitetsstatus.

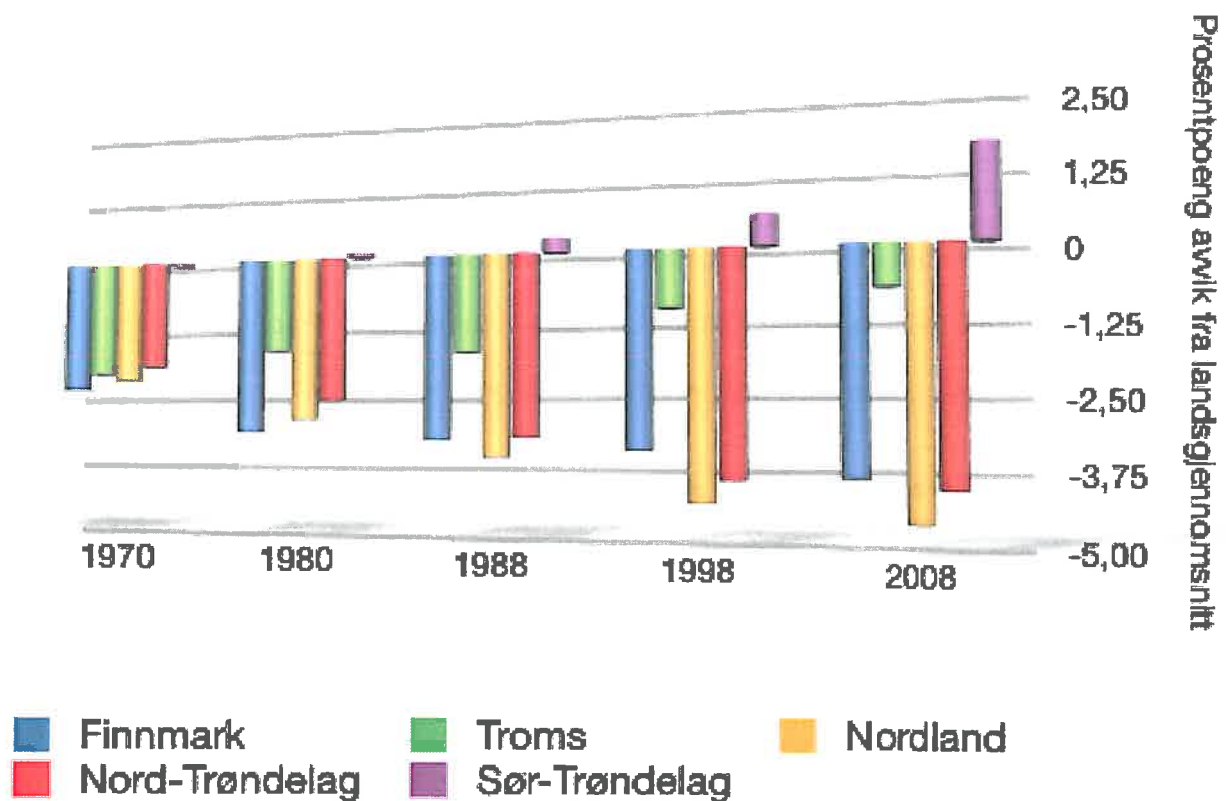
Uten å tolke tallene fra SSB for langt er det grunn til å hevde at ulikheten mellom et "universitetsfylke" og nabofylkene ikke er noe særskilt for Troms kontra Finnmark og Nordland. Det samme har skjedd i forholdet mellom Sør-Trøndelag (med NTNU) og Nord-Trøndelag. Det er sågar slik at gapet mellom Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag har vokst mer enn gapet mellom Troms og hhv. Finnmark og Nordland. Det er mao. vanskelig å finne grunnlag for å hevde at Universitetet i Tromsø gjør en spesielt dårlig jobb i forhold til kompetanseheving i "nabofylkene".

Vel så interessant er det å notere at Finnmark og Nord-Trøndelag - fra å ligge likt med eller litt bak Nordland i 1970 - har en høyere andel med UoH-utdanning enn Nordland i 2008. Dette illustrerer at en sterk UoH-sektor er viktig for ethvert fylke, og at grunnene til at et fylke ligger under eller over landsgjennomsnitt er svært sammensatte.

Andel av befolkningen (+ 20 år) med UoH-utdanning

Andelen av befolkningen (+ 20 år) med UoH-utdanning

ARBEIDSDELING INNEN UoH-SEKTOREN I LANDSDELEN

Universitetet i Tromsø har siden etableringen lagt et sterkt og tydelig landsdelsperspektiv til grunn for sin aktivitet, og i samarbeid med høgskolene i Nord-Norge har det vært et mål å gjøre landsdelen selvforsynt med kompetanse innenfor de fleste områder. Med begrenset ressurstilgang har arbeids- og ansvarsdeling mellom institusjonene vært et sentralt element i samarbeidet. Løsningen med et breddeuniversitet i Tromsø, i samarbeid med høgskoler som har hatt en klar faglig profil, har gjort det mulig å bygge opp levedyktige fagmiljø og nettverk i landsdelen.

Når disse samarbeidskonstellasjonene har blitt bygd opp, har fylkesgrenser vært helt irrelevante. Eksempelvis har Universitetet i Tromsø og vårt anvendte forskningsinstitutt Norut utviklet et omfattende samarbeid med fagmiljø i Narvik og på Andøya innen rom/jord. I forhold til olje/gass er det bygd infrastruktur og forskningssamarbeid med deltagelse fra Stavanger, Trondheim, Narvik, Tromsø, Alta og Hammerfest, og innen fornybar energi utvikles for tiden et samarbeid som inkluderer næringslivsaktører, Høgskolen i Narvik, Norut Narvik, Norut Tromsø og Universitetet i Tromsø.

Også innen utdanningsfeltet - f.eks. for profesjonsutdanninger - er et bredt regionalt samarbeid helt avgjørende for å lykkes. Per i dag er ikke Nordland selvforsynt med 4- og 5-årige lærerutdanninger som krever faglig fordyping. Gjennom *Pilot i Nord* – et program der man tilbyr 5-årig lærerutdanning for alle trinn i grunnskolen – legges det til rette for slike utdanninger i hele landsdelen. Programmet har blitt utviklet ved Universitetet i Tromsø. Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Finnmark har tatt en aktiv rolle i forhold til ny lærerutdanning, og vil tilby 5-årige lærerutdanninger i samarbeid med UiT.

Innen teknologiutdanninger har Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Narvik helt bevisst satset på ingeniørutdanninger med ulik retning og profil. Også på området høyere helse- og sosialfagutdanning er det et utstrakt samarbeid. Utdannings- institusjonene, Helse Nord og helseforetakene møtes jevnlig i et felles samarbeids- organ; *Høgskolesamarbeidet* (HSAM), og erfaringene herfra er svært gode. Til tross for at det er noe overlapp i fagporteføljen ved at alle institusjonene tilbyr sykepleierutdanning, og flere av institusjonene tilbyr sosialarbeiderutdanning og barnevernspedagogutdanning, er det samlet sett få konflikter, og det er bred enighet om at institusjonene tjener på et samarbeid. I tiden fremover vil det være behov for å styrke rekrutteringen av helse- og sosialpersonell generelt og til høyere grads studier spesielt. For å kunne dekke samfunnets behov for helse- og sosialpersonell med høyere utdanning mener arbeidsgruppen som utredet spørsmålet om en eventuell fusjon av helsefagutdanningene ved Høgskolen i Harstad, Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø at uavhengig av fusjon eller ikke, er det viktig å legge forholdene til rette for et fortsatt godt samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene som utdanner helsepersonell i landsdelen.

Andre samarbeidskonstellasjoner har deltagelse fra Mo i Rana og Tromsø, mens atter andre involverer Tromsø og Kirkenes – altså igjen på tvers av fylkesgrenser. I flere av samarbeidsprosjektene inngår også partnere fra privat og offentlig sektor i andre deler av landet.

Universitetet i Bodø kontra Universitetet i Nordland

Universitetet i Tromsø har ved gjentatte anledninger gitt sin støtte til Høgskolen i Bodø sitt arbeid med å oppnå universitetsstatus. Denne støtten ligger fast. Den sannsynlige akkrediteringen av HiBo som universitet vil være begrunnet i det faglige tilbudet som er bygd opp i Bodø, bl.a. de fire godkjente PhD-programmene. Søknaden om akkreditering er ikke på noen måte koblet opp mot en fusjon av høgskolene i Nesna, Bodø og Narvik, og det å trekke et slikt element inn i diskusjonen av hvordan behovene for forskning og høyere utdanning i Nordland skal dekkes, er en avsporing. Regjeringen har dessuten har vært forbilledlig klar på hvordan arbeidsdeling og mer forpliktende samarbeid i sektoren skal utvikles - f.eks. i Statsbudsjettet for 2010, hvor det står at "*Samarbeidet skal likevel ikke utvikle seg gjennom politisk styrte strukturreformer. Dei strukturelle utfordringane må løysast med frivillige prosessar [...]*". Når både Høgskolen i Narvik og Høgskolen i

Nesna har stilt seg skeptisk til å inngå i en fusjon, er det derfor tungtveiende grunner til å se på andre løsninger enn en Nordlands-fusjon.

Som begrunnelse for forslaget om en fusjon i Nordland skriver utvalget bl.a. at *"Dersom et nytt universitet i Nordland også omfatter fagmiljøene ved de andre to høyskolene (sammenslåing), ville Nordland bli vertsfylke for et universitet med autonomi til å opprette forskerutdanninger innenfor et enda bredere fagområde. Universitetet ville for eksempel selv kunne gjøre beslutninger om forskerutdanninger innenfor det teknologiske området, mens en i dag enten må søke akkreditering for hvert enkelt program (med de kostnader det har) eller inngå i et samarbeid med et annet universitet som har slik akkreditering."*

Det grunnleggende spørsmålet er om en oppbygging av PhD-studier innen f.eks. teknologi i Narvik skjer best innenfor rammene av et Nordlandsuniversitet - der miljøet for teknologiutdanning utenfor Narvik er fraværende - eller i samarbeid med institusjoner som har sterke teknologigrupperinger.

Utvalget argumenterer også for at en universitetsstatus for Narvik kan bety at det teknologiske miljøet vil kunne samarbeide mer på linje med andre teknologiske miljø. Det er ikke vårt inntrykk at manglende universitetsstatus er til hinder for samarbeid i dag. Det er også interessant at Høgskolen i Narvik i brev til utvalget skriver at *"HiN sitt "SAK-arbeid" må i hovedsak gå nordover da det er der HiN har flest faglige berøringspunkt og potensialet for faglig samarbeid og evt. konkurranse er størst."*

Avsluttende merknader

- Som vist gjennom denne høringsuttalelsen er det flere forhold knyttet til utvalgets drøftinger og anbefalinger det er grunn til å stille spørsmål ved. Det grunnleggende problemet ligger i grunnpremisset som er gitt i mandatet, nemlig at det er hensiktsmessig å ta fylkesgrenser som utgangspunkt for organisering i universitets- og høgskolesektoren.
- Universitetet i Tromsø har siden etableringen lagt et sterkt og tydelig landsdelsperspektiv til grunn for sin aktivitet, og i samarbeid med høgskolene i Nord-Norge har det vært et mål å gjøre landsdelen selvforsynt med kompetanse innenfor de fleste områder. Med begrenset ressurstilgang har arbeids- og ansvarsdeling mellom institusjonene vært et sentralt element i samarbeidet. Løsningen med et breddeuniversitet i Tromsø, i samarbeid med høgskoler som har hatt en klar faglig profil, har gjort det mulig å bygge opp levedyktige fagmiljø og nettverk i landsdelen.
- Det er etablert omfattende fylkesovergripende samarbeid innen helsesektoren (UNN; Tromsø, Harstad og Narvik) og på teknologiområdet (Norut; Tromsø, Narvik) i nord. En Nordlandsløsning vil kunne gjøre det vanskelig å lykkes med å få til en fortsatt god utvikling på disse områdene.
- Med satsingen på nordområdene og med den demografiske utviklingen i landsdelen, trenger Nord-Norge fortsatt, og kanskje mer enn noen gang, et sterkt breddeuniversitet som støttes av faglige og politiske miljø i landsdelen og i Kunnskapsdepartementet.
- Helt til slutt vil vi gjøre Høgskolen i Nesna sine ord til våre når de skriver følgende i brev til utvalget: *"Universitetet i Tromsø er og må være navet i den kunnskapsmessige infrastrukturen i nord. <...> Det må også være en klar målsetting å øke forskningsinnsatsen i Nord-Norge, ikke minst i Finnmark og Nordland. Men igjen er det slik at det vil være meningsløst å ikke gjøre bruk av Universitetet i Tromsø som et "lokomotiv" i så måte."*

Vennlig hilsen

Jarle Aarbakke
Rektor

Lasse Lønnum
Universitetsdirektør

